

Gostota čebeljih družin v Sloveniji

Janko Božič*, janko.bozic@bf.uni-lj.si

Prispevek prof. dr. Božiča je nastal kot strokovni odziv na trditve predstojnika VF NVI doc. dr. Tadeja Malovrha za časopis Dnevnik, da je slovenski prostor prenasičen s čebeljimi družinami, ter da po naravni poti najverjetneje ne bi bilo toliko čebeljih družin.

Uredništvo

Na gostoto čebeljih družin lahko gledamo z različnih vidikov. Nekateri se radi zatekajo k predpostavki, da je njihova gostota naravna. To je sicer zelo težko oceniti, ker živimo v kulturni krajini in ne v prvinskem okolju določenega območja. Ker se radi igramo s številkami, pa lahko poskusimo.

V raziskavah poseljenosti čebeljih družin, za katere ne skrbi človek, so ugotovili, da v zmernih podnebnih razmerah na območju listopadnih in mešanih gozdov najdemo čebelje družine na razdalji približno 300 m. Seveda je te podatke težko prenesti v Slovenijo, saj pri nas le s težavo najdemo prostoživeče čebelje družine¹. Kljub temu je ta podatek brez dvoma zanimiv. Če si ga namreč drzno prenesti na površino Slovenije, ki meri 20.273 km², bi bilo to približno 200.000 čebeljih družin².

Potrebe po čebeljih družinah pa lahko ovrednotimo tudi tako, da glede na skupno površino sadovnjakov in njiv izračunamo potrebno oprasevanje. Na območjih z intenzivnim kmetijstvom si dandanes težko predstavljamo pridelavo dobrega pridelka brez pomoči medonosnih čebel. V Sloveniji je skoraj 4.000 ha sadovnjakov, v katerih po večini rastejo vrste, ki potrebujejo oprasevanje čebel. Po navadi je za to priporočenih približno pet čebeljih družin na hektar, ob slabših vremenskih razmerah pa je za tolikšno površino zaželenih še večje število čebeljih družin. Za oprasevanje intenzivnih sadovnjakov bi zadostovalo približno 20.000 čebeljih družin. Poleg tega je v Sloveniji še 6.000 ha ekstenzivnih sadov-

njakov ter sadno drevje v hišnih vrtovih, katerih površine je težko oceniti. Kakor koli, za zagotavljanje dobre oprasitve preostalega sadnega drevja potrebujemo še približno 30.000 čebeljih družin.

V Sloveniji seveda sejemo tudi poljščine, ki prav tako potrebujejo oprasevanje čebel. V obdobju cvetenja sadnega drevja cveti tudi oljna ogrščica, ki jo sejemo na nekaj več kot 6.000 ha. Zaradi oprasevanja bi bilo koristno imeti po 10 čebeljih družin na hektar oljne ogrščice, torej 60.000 čebeljih družin. Hektar olje ogrščice bi sicer dobro oskrbelo tudi 20 čebeljih družin. Iz zapisanega je razvidno, da za soliden servis oprasevanja sadja in poljščin pri nas potrebujemo 110.000 čebeljih družin. Ker pa nimamo toliko čebeljih družin, ki bi jih lahko selili po Sloveniji, se lokalno na večjih površinah sadovnjakov ali njiv oljne ogrščice pojavlja kriza oprasevanja. Za manjše intenzivne površine po navadi zadostujejo čebelje družine lokalnih čebelarjev in drugi naravni oprasevalci, ki živijo ob robu intenzivnih sadovnjakov in njiv.

V obdobju cvetenja sadnega drevja in oljne ogrščice večini čebelarjev čebel ni treba voziti na pašo, ker so njihova stojišča ob gozdovih, ki tedaj ponujajo pašo na divji češnji, jesenu in javorju. Zadnji, predvsem gorski javor, je pomemben vir medenja in omogoča dober pomladni razvoj čebeljih družin. Lesna masa gorskega javorja je ocenjena na 2,4 odstotka, težko pa je natančno oceniti, kolikšen je njegov delež na celotni površini gozdov. Vsekakor ne bomo precenili, če povemo, da je pomladna razvojna paša čebeljih družin (aprila in maja) zagotovljena na vsaj 3 odstotkih gozdnih površin. Poleg tega so te površine dokaj enakomerno razporejene po Sloveniji in se dobro dopolnjujejo s površinami sadovnjakov in oljne ogrščice. Tako naši gozdovi na približno 35.000 ha površine zagotavljajo razvojno pašo za čebele, to pa bi pri majhnem številu petih čebeljih družin na hektar zadostovalo za 165.000 čebeljih družin. Že samo ta številka presega ciljno število 150.000 čebeljih družin, zapisano v Resoluciji o zaščiti kranske čebele.

Če odštejemo intenzivne sadovnjake in njive oljne ogrščice, slovenske pašne razmere z gozdovi, ekstenzivnimi kmetijskimi površinami in obreznimi površinami rek in potokov omogočajo razvoj vsaj 200.000 čebeljih družin, to število pa je podobno izračunu naravne poselitve s čebelami. Najpomembnejše čebele paše, kot so robinija (akacijev med), kostanj (ta je

* prof. dr., Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo

¹ Gojene čebelje družine so običajno bistveno močnejše od prostoživečih družin. Pri oceni gostote so bile upoštevane na eni strani izmerjene vrednosti za prostoživeče družine in na drugi strani priporočena gostota gojenih čebeljih družin glede na intenzivnost medenja. Za prostoživeče družine so pomembni še drugi okoljski dejavniki in ne le pašni viri.

² Čebele se običajno ne naseljujejo nad 1500 metri nadmorske višine. Takih površin je v Sloveniji le 2,5 %.

zaradi kostonjeve šiškarice zdaj slaba), smreka in jelka pa omogočajo pašo nekajkratniku čebeljih družin, kot nam jih za pomladni razvoj čebeljih družin zagotavlja jo naravni viri. Na podlagi pašnih virov so ocene v območju, ki ga je v knjigi Slovensko čebelarstvo v 3. tisočletje I. del predlagal tudi g. Pavel Zdešar, od 170 do 220 tisoč čebeljih družin. Zmogljivost vseh pomladnih razvojnih paš sicer ob ustrezni porazdelitvi čebeljih družin omogoča celo 275.000 čebeljih družin (gozdovi in kmetijske površine). Ker pa idealne porazdelitve ni mogoče doseči, bomo lahko zadovoljni, če bomo dosegli dve tretjini te zmogljivosti, to je 180.000 čebeljih družin. V letih, ko odpovedo ključne čebelje paše, manjša gostota čebeljih družin ne bi pomagala, ker medenja pač ni, čebele pa pomanjkanja medenja ne morejo nadoknaditi z večjim obsegom paše. Še večkrat pa odpoved paše pomeni, da čebele zaradi dežja, oblačnega vremena in nizkih temperatur sploh ne morejo leteti na pašo, tudi če bi dež prizanesel nekaterim cvetovom.

Igranje s številkami je pokazalo, da zapisano zeleno število čebeljih družin v Sloveniji ni preveliko. Številka bi verjetno morala biti še večja, predvsem zaradi čebelarjev prevaževalcev, saj

bi ti zagotavljali uspešno opravevanje večjih nasadov intenzivnih sadovnjakov in večjih kompleksov oljne ogrščice, poleg tega pa bi lahko svoje čebele prevažali tudi na pasišča z intenzivnim medenjem ključnih čebeljih paš.

Sklicevanje na naravno gostoto torej pri medonosni čebeli ni primerno, saj je ta zdaj blizu tiste gostote, ki bi verjetno bila na tem prostoru, če tu ne bi bilo človeka. Sicer pa je treba tudi človeka umestiti v prostor kot pomembnega dejavnika narave, ki z njo upravlja bolj ali manj spretno. Tako je tudi z upravljanjem populacije kranjske čebele, ki je bila v minulih 40 letih v veliki meri odvisna od človeka, ker jo ogrožajo bolezni in škodljivci, pa tudi nevarne kemične snovi, ki so posledica naših dejavnosti. Tako moramo z vsem znanjem in vso skrbjo upravljati s populacijo, ki jo imamo. Zato moramo tudi sami prevzeti odgovornost za preživetje čebeljih družin, tako na področju prehrane čebel kot tudi na področju zagotavljanja ustreznega zdravstvenega varstva. ■

Viri:

Brus, R. (2006): Javorji – Gorski javor. *Slovenski čebelar*, št. 11, november 2006, str. 302.

<http://rkg.gov.si/GERK/WebViewer/> (sloji: \Čebelarstvo\Kataster čebelje paše\...)

Perko, D. (2001): *Analiza površja Slovenije s stometriškim digitalnim modelom reliefa*. Založba ZRC.

Resolucija o zaščiti Kranjske čebele: www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/podrocja/Rejne_zivali/Cebele/resolucija_zascita_kranjske_cebele.pdf

Statistični urad Republike Slovenije: www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5425

Statistični urad Republike Slovenije: www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=6048

Zavod za gozdove Slovenije: www.zgs.si

Zdešar, P., et al. (2008): *Slovensko čebelarstvo v tretje tisočletje* 1. Lükovica: Čebelarska zveza Slovenije, Javna svetovalna služba v čebelarstvu, str. 13.

Združevanje čebeljih družin

Vlado Augustin*, vlado.augustin@czs.si

Dandanes je obstanek čebel usodno odvisen od čebelarja, saj brez njegove pomoči ne bi preživele. Prav zaradi tega čebelarji med čebelarskim letom z različnimi opravili usmerjamo in spodbujamo razvoj čebeljih družin. Eno izmed naših pomembnih opravil za obstanek čebel je tudi združevanje čebeljih družin, to opravilo pa lahko čebelarji izvajamo med celotno čebelarsko sezono.

* svetovalec JSSČ za tehnologijo čebelarjenja

Kdaj in zakaj združevanje čebeljih družin?

Po navadi družine združujemo spomladi, da bi oblikovali močne družine, ki bodo čim bolj izrabile paše, in jeseni, ko se družine pripravljajo za zimo. Družine prav tako združujemo, če je neka družina ostala brez matice, sami pa nimamo rezervne matice ali matičnika, da bi ji ga dodali. Čebelje družine združujemo tudi, če družina oslabi oziroma se je število čebel v družini toliko zmanjšalo, da je to zadnja mo-